

Д. А. Терещенко,
к. держ. упр., доцент, доцент кафедри менеджменту та публічного адміністрування,
Харківський національний університет будівництва та архітектури
ORCID ID: 0000-0003-0633-0097

DOI: 10.32702/2306-6814.2019.23.132

РОЗВИТОК ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В УКРАЇНІ

D. Tereshchenko,
PhD in Public Administration, Associate Professor, Associate Professor of management and public administration
Department, Kharkiv National University of Civil Engineering and Architecture

DEVELOPMENT OF LEGAL MECHANISM OF GOVERNMENT CONTROL IN HUMAN CAPITAL
FORMING IN UKRAINE

Досліджено основи законодавства у сферах освіти, охорони здоров'я та соціального захисту, які впливають на формування людського капіталу в Україні. Виокремлено проблемні аспекти функціонування правового механізму державного управління формуванням людського капіталу в Україні та визначено основні напрями його удосконалення. Наголошено, що подальшого розвитку вимагають принципи, методи і інструменти регулювання правових відносин у сфері освіти, культури, соціального захисту, охорони здоров'я і довкілля, які охоплюють значну кількість учасників та належать до різних груп як суб'єктів, так і об'єктів державного управління формуванням людського капіталу. Акцентовано увагу, що державна політика має стати центром консолідації зусиль всього суспільства, спрямованих на формування і розвиток людського капіталу в Україні.

The basic legislative principles in the fields of education, medical care and social protection, that influence human capital forming, are examined. The problematic aspects in functioning of the legal mechanisms of government control in human capital forming in Ukraine are highlighted.

It is founded that the state policy of innovation economics development, primarily focused on a human and his life quality improvement, shall be focused upon reforms fulfillment in important social and economic spheres of life; upon development of multi-layered public control and administration in Ukraine; upon introducing of public control, innovative models of government and public control. The main trends of legal mechanism improvement of government control in human capital forming in Ukraine are determined. It is offered to make alterations to certain effectual laws and regulations, to consider and pass as laws of Ukraine the number of draft laws, already registered in the Verhovna Rada of Ukraine, and new ones.

It is proved that the legislation of Ukraine is required to be improved in the spheres of tax law, medical care, education, social security services, labor relations, migration policy, taking into consideration activities on implementation of the state policy regarding forming and developing of the human capital, generally recognized norm of international law and international obligations of the country. It is stated that modernization of electronic consulting procedures, focused on development of citizen electronic participation in public policy formation, requires regulatory support; the activity of social and charity organizations, whose resources (voluntary activities, alternative material resources in the form of donations, grants, membership dues, initiative and activeness of organization members etc.) shall be aimed for human capital development.

It is stated, that the administration and legal principles, methods and instruments of regulation of legal relations in the sphere of education, culture, social protection, medical care and environmental protection, that involve great number of participants and belong to different groups (entities as well as parties of government control) also require development. It is highlighted that state policy shall become as the center of combined efforts of the whole society, aimed to formation and development of human capital in Ukraine.

*Ключові слова: людський капітал, механізми, державне управління, правовий механізм, законодавство.
Key words: human capital, mechanisms, government control, legal mechanism, legislation.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У період зміни технологічного укладу, стрімкого розвитку нових способів виробництва, провідної ролі інноваційного шляху розвитку, дослідники приділяють значну увагу пошуку шляхів формування відповідного сучасним умовам людського капіталу. По суті, відношення до людини як найвищої цінності, захист її свобод та інтересів, створення широких можливостей щодо людського розвитку, право на чисте довкілля, освіту, працю є основними векторами розвитку сучасних демократичних країн. Повноцінна реалізація вищевказаних напрямів передбачає відповідне інвестування у сфери, пов'язані із формуванням людського капіталу, створення необхідної інфраструктури. Можливості залучення інвестиційних ресурсів залежать від різних факторів, одним із головних є економічна спроможність держави [1].

Ефективна реалізація державної політики щодо розвитку людського капіталу забезпечується дією правового механізму шляхом необхідного переведення системи "людина-влада-суспільство" у потрібний стан чи для розв'язання виникаючих протиріч. Нормативно-правовий механізм є одним із найважливіших у системі державного управління формуванням і розвитком людського капіталу. Це пов'язано передусім із тим, що саме за допомогою цього механізму встановлюються основні детермінанти взаємодії усіх учасників, чітко визначаються та формулюються їх права й обов'язки, межі компетенції, місце в ієрархічній системі управління тощо.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблемним питанням формування та реалізації державної політики, зокрема у сфері розвитку людського капіталу, приділено увагу у працях таких вчених: О. Амосов, Є. Головаха, І. Дунаєв, Т. Поспелова та ін. Дослідженню механізмів розвитку людського капіталу присвячено праці О. Грішнєвої, В. Кавецького, В. Коломієць, Т. Лех, О. Мацькевич, В. Петренко та ін. Проте питання удосконалення нормативно-правового механізму державного управління формуванням і розвитком людського капіталу в Україні, залишаються недостатньо дослідженими.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є дослідження правового механізму державного управління формуванням людського капі-

талу в Україні та розробка напрямів щодо його удосконалення.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Загальний підхід до інвестицій у людський капітал передбачає розподіл за основними сферами охорони здоров'я; освітньої та навчальної системи; адекватної культурної та міграційної політики [1]. Наукова думка розглядає інвестиції в людський капітал [2] як витрати щодо організації загальної, спеціальної, формальної та неформальної освіти, навчання на робочому місці; витрати щодо профілактики захворювань, медичного обслуговування, покращання умов проживання; витрати, пов'язані із реалізацією мобільності, що забезпечують міграцію працівників з місць низької продуктивності праці до місць вищої продуктивності. Але слід додатково враховувати сферу екології та охорони довкілля, сектор культури, соціального захисту та соціального забезпечення. Тому "сталий розвиток людського капіталу в Україні (як пріоритетна ціль) передбачає значну кількість змін у важливих сферах соціального життя, а саме: забезпечити рівний доступ громадян до якісних медичних послуг на основі модернізації системи охорони здоров'я, врахувавши медичне страхування, вдосконалення надання медичної допомоги; позиціонувати сферу освіти як інноваційне середовище, де набуваються сучасні ключові компетентності, з необхідними ресурсами та можливостями у науковій сфері; справедливе пенсійне забезпечення, з гідними компенсаціями та відсутніми розривами між окремими видами пенсій; поліпшити ефективність соціального забезпечення для захисту малозабезпечених верств населення та підтримки у соціальній інтеграції [3]."

Програма діяльності Кабінету Міністрів України визначила основою майбутнього бачення людиноцентричний підхід, де економічний розвиток є похідною величиною від якості людського капіталу, що сформований культурою та освітою. Неупереджений підхід та справедливі умови до учасників господарської діяльності є ключовими факторами сталого розвитку, забезпечення формування людського капіталу та інвестиційних надходжень [4].

Наявність низки проблемних питань, пов'язаних із розвитком людського капіталу передбачає пильну увагу з боку системи державного управління. Сучасні науковці доводять, що вплив суб'єктів державного управління на об'єкт управління реалізується за допомогою дії механізмів державного управління. Створення за-

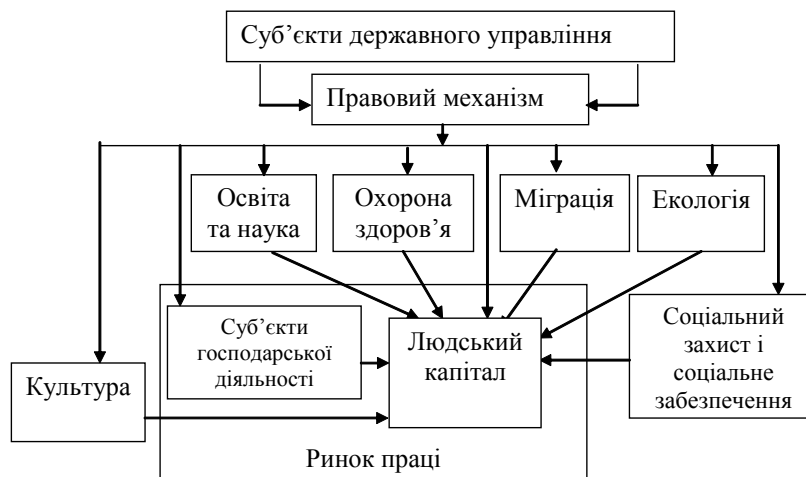

Рис. 1. Схема дії правового механізму державного управління розвитком людського капіталу

гальних правил, юридичних конструктів простору дії відповідних норм та правил, повноваження та взаємодію гілок влади щодо сфери людського розвитку забезпечує правовий механізм державного управління. Правовий механізм державного управління можливо розглядати як поєднану множину правил, норм, елементів, процедур і визначених процесів, які утворюють та структурують системний простір, у якому реалізується політика держави у сфері розвитку людського капіталу. О. Федорчак розглядає правовий механізм як сукупність нормативно-правового та методично-інструктивного забезпечення [5]. Схематично дію правового механізму державного управління розвитком людського капіталу, враховуючи напрями формування та накопичення людського капіталу, можна представити на рисунку. 1.

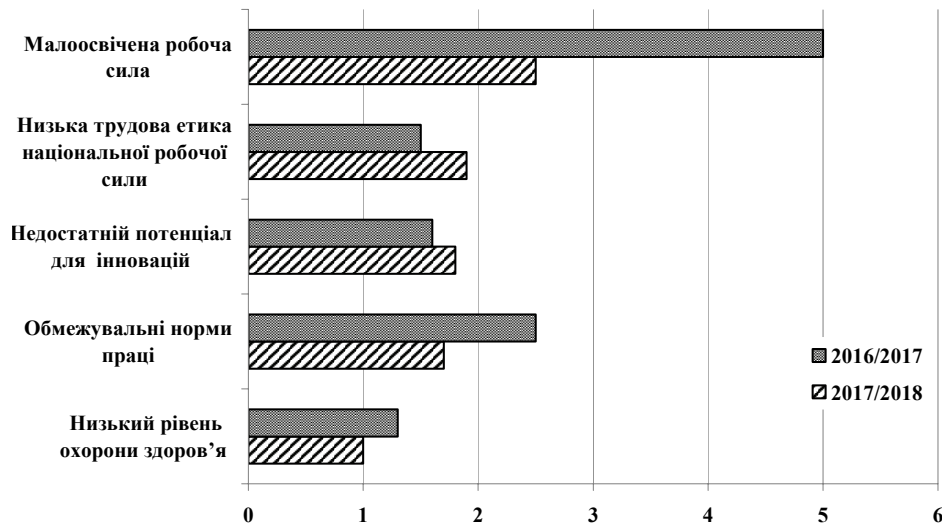
Для розуміння завдань та інструментарію дії правового механізму доцільно розглянути загальні світові підходи до реалізації цілей сталого розвитку. Резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25.09.2015 р. № 70/1 визначено глобальні цілі сталого розвитку до 2030 р., де одним з елементів запропоновано бачення подальшого людського розвитку [6]. Урядом України у Національній доповіді "Цілі Сталого Розвитку: Україна" [7] сформовано бачення орієнтирів, які необхідно досягнути Україні в межах Цілей Сталого Розвитку, та започатковано національну систему цілей із 86 завдань національного розвитку та 172 показників щодо моніторингу. Одними із глобальних цілей встановлено виклики подолати бідність, забезпечити якісну освіту, міцне здоров'я, благополуччя та гідну працю.

Якщо розглядати нормативно-правову базу України, то питання стосовно людського розвитку закладені насамперед в Основному Законі. Конституція України, ухвалена в 1996 р., визнає людину найвищою соціальною цінністю (ст. 3). Крім того, встановлено основні соціальні права та свободи громадянина України, відповідно до потреб та загальносвітових демократичних стандартів, а саме: визначено право на освіту і соціальне забезпечення (ст. 53), охорону здоров'я, медичну допомогу, медичне страхування (ст. 49), працю (ст. 33), заробітну плату (ст. 43), право на належний соціальний захист (ст. 46), право на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї (ст. 48) [8].

Цивільний кодекс України [9] визначає цивільно-правові засади забезпечення особистих немайнових прав людини в сфері охорони здоров'я. Зазначені права людини регулюються такими статтями: право на життя (ст.281); право на охорону здоров'я (ст. 283); право на медичну допомогу (ст.28 4); право на інформацію про стан свого здоров'я (ст. 285); право на безпечне для життя і здоров'я довкілля (ст. 293).

Правове визначення та конкретизація поняття "людський капітал" вперше формулюється у Наказі Міністерства промислової політики України "Щодо оцінки інтелектуального капіталу державних науково-технічних установ", де дана дефініція розуміється як сукупність знань, навичок, творчих здібностей та спроможність власників і науковців відповідати потребам установи (організації) [10]. Розвиток конституційних норм та потреби досягнути Цілей Сталого Розвитку стало засадничими тезами Указу Президента України "Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року" [11], де наголошено на необхідності досягнення Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року. В якості важливих цілей, крім іншого, передбачається забезпечити здоровий спосіб життя, сприяти благополуччю громадян усіх вікових категорій; забезпечити широкий доступ до якісної освіти, заохочувати до навчання впродовж усього життя; сприяти повній і продуктивній зайнятості та гідній праці; створення стійкої інфраструктури.

Аналіз законодавчих актів України, де вирізняються окремі підходи до вирішення питань у сфері людського капіталу, дозволяє виокремити напрями, що стосуються формування, відтворення, накопичення, використання та організаційних, економічних і правових механізмів державного управління формуванням людського капіталу. Як зазначалося вище, формування людського капіталу передбачає законодавче регулювання сфери освіти як ключового формуючого чинника на основі діючих законів та підзаконних актів. Після втрати чинності попередньої редакції, прийнято діючий на цей час Закон України "Про освіту" [12], що визначив базові поняття, які стосуються освіти в цілому, мету освітньої діяльності, базові основи законодавства про освіту та політики у сфері освіти, засади політики, види освітньої діяльності та її структуру, повноваження

Рис. 2. Проблемні фактори негативного впливу на економіку України

Джерело: побудовано автором на основі [26; 27].

суб'єктів освітньої діяльності, запровадження стандартів освіти та функціонування системи забезпечення якості, склад учасників навчально-виховного процесу, здійснення управління та контролю, питання інфраструктури, особливості фінансово-економічних відносин та інші питання.

Законом України "Про загальну середню освіту" [13] окреслено перелік завдань українського законодавства про загальну середню освіту, статус закладів у системі загальної середньої освіти, порядок організації процесу освіти, учасників процесу освіти, державний стандарт загальної середньої освіти, процес управління освітньою системою та фінансово-господарська діяльність. Закон України "Про професійно-технічну освіту" [14] визначив правове, організаційне та фінансове забезпечення розвитку системи професійно-технічної освіти, формування умов професійної самореалізації особистості, яка може забезпечити суспільні та державні потреби щодо кваліфікованих робітників. Законом України "Про вищу освіту" [15] встановлено ключові правові, організаційні, фінансові аспекти діяльності системи вищої освіти, визначив можливості кооперації суб'єктів державної влади і приватних суб'єктів господарювання з закладами вищої освіти, симбіозу освіти з науково-виробничою діяльністю, яка має на меті підготовку конкурентоспроможного людського капіталу для розвитку країни у високотехнологічній та інноваційних сферах, самореалізації особистості, реалізації вимог суспільства, держави та ринку праці у кваліфікованих фахівцях.

Схвалена Указом Президента України Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [16], спираючись на аналіз сучасного стану розвитку освіти, визначила мету, стратегічні цілі та основні завдання, виконання яких має бути реалізовано державною політикою у сфері освіти на середньострокову перспективу. Значна кількість діючих стратегічних документів, що мають безпосереднє відношення до освітньої та наукової діяльності, вносить свій вклад у загальну побудову правового механізму розвитку людського капіталу. Так, Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року [17] визначає за мету

розбудувати національну інноваційну екосистему для забезпечення створення інноваційних продуктів та послуг, підвищення рівня інноваційності української економіки на основі забезпечення сприятливих умов розвитку інноваційної сфери, надходження інвестиційних ресурсів в інноваційну діяльність та людський капітал. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018—2020 роки [18] визначає необхідність стимулювання цифровізації економіки, суспільної та соціальної сфер, враховуючи існуючі виклики, потреби отримання громадянами цифрових компетенцій, реалізацію людського ресурсу, окреслює критичні сфери та проекти цифровізації, стимулювання внутрішнього ринку виробництва, використання та споживання цифрових технологій.

Законодавство у сфері охорони здоров'я також представлено низкою законодавчих актів України. Законом України "Основи законодавства України про охорону здоров'я" [19] визначено правове, організаційне, економічне та соціальне забезпечення охорони здоров'я, врегульовано суспільні відносини сфери охорони здоров'я, що дозволить забезпечити гармонійний розвиток фізичної і духовної складників, значної працездатності і довголітнього активного життя громадян, мінімізації шкідливих для здоров'я факторів, упередження та зменшення захворюваності, інвалідності та смертності, покращення спадковості. Норми Закону України "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення" [20] спрямовані на регулювання суспільних відносин сфери підтримання санітарного та епідемічного благополуччя, визначаючи права і обов'язки органів державної влади, підприємств, установ та громадян, встановлюючи процедури здійснення державного санітарно-епідеміологічного нагляду в Україні. У Стратегії розвитку медичної освіти в Україні [21] визначено мету, принципи, строки реалізації, шляхи та способи розв'язання проблем у сфері медичної освіти та очікувані результати.

Чекають на прийняття, розроблені проекти законів "Про фінансування охорони здоров'я та обов'язкове соціальне медичне страхування в Україні" [22], "Про загальнообов'язкове державне соціальне медичне стра-

хування в Україні" [23] та інші законопроекти, які регулюють сферу людського капіталу. Важливим і сучасним напрямом модернізації системи охорони здоров'я стає розвиток Е-медицини, що передбачає Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні [24], а саме: враховуючи програму Європейського Союзу "Європейська стратегія здоров'я 2020" необхідно розробити та забезпечити виконання Загальнодержавної програми "Здоров'я — 2020: український вимір".

Розроблений проект Стратегії впровадження моделі збалансованого розвитку України до 2030 року [25] робить акцент на потребі інноваційного прискорення за рахунок ефективного використання потенціалу людського капіталу, який формується безпекою, культурою, наукою, освітою, охороною здоров'я. Зазначене потребує модернізації економіки (спрощення адміністрування, створення сучасної інфраструктури), що забезпечить розширене відтворення якісного людського капіталу. Інвестиції в людський капітал необхідно спрямовувати за напрямками: первинної освіти, освіти дорослих, охорони здоров'я, виховання, міграції працівників, мотивування до якісної праці. На рисунку 2 визначено чинники, які гальмують економічний розвиток України. Проблеми недостатньої освіченості персоналу, низького рівня охорони здоров'я та інші потребують як законодавчого врегулювання нівелювання негативних чинників, так і збільшення фінансування на заходи щодо запобігання впливу ризиків.

Слід зауважити, що попри законодавчу забезпеченість окремих напрямів, які впливають на формування людського капіталу, деякі норми законодавства мають більше декларативний характер, ніж реальні можливості реалізації. Так, аналіз проекту бюджету на 2020 р. [28] (станом на 17. 10.2019 р.) продемонстрував фактичне скорочення обсягів фінансування головних галузей формування людського капіталу: видатки на охорону здоров'я передбачено в обсязі 131,8 млрд грн — 2,9% ВВП у 2020 р. (3,2% у 2019 р.); видатки на освіту передбачено в обсязі 256,96 млрд грн — 5,6% ВВП у 2020 р. (6,2% у 2019 р.); видатки на соціальний захист і забезпечення передбачено в обсязі 320,22 млрд грн — 7,0% ВВП у 2020 р. (8,3% у 2019 р.).

Крім того, аналіз нормативно-правового забезпечення демонструє, що "актуальні правові відносини в нашій державі йдуть у розріз із законотворенням та самоорганізаційною стороною інституційного середовища, що виникла після розпаду СРСР [29, с. 118]. З точки зору дослідників [30], організаційний каркас правових відносин, оформлений у законодавчих актах, контроль за яким здійснюється різними силовими структурами, — це, по суті, організаційна оболонка, яка зберегла в основі той каркас, що існував ще в СРСР. Організаційні трансформації правових відносин не збігаються з тими процесами, які відбуваються на самоорганізаційному рівні. Такі "альтернативні" правовим самоорганізаційні процеси характерні не лише для підприємницьких відносин, але й для всіх складових людського розвитку: зайнятості, освіти, охорони здоров'я, соціального забезпечення [29, с. 118].

Узагальнюючи вищевикладене, можна стверджувати, що державна політика щодо формування і розвитку людського капіталу має фокусуватися на напрямках, які

відповідають інноваційним процесам в економіці, враховуючи потреби входження України в європейський і світовий простори. Держава має створити ефективну правову платформу, спрямовану на законодавче регулювання:

- по-перше, реформ у сферах освіти, охорони здоров'я, економіки, соціального забезпечення, захисту довкілля з метою підвищення якості надання медичних послуг, наближення освіти до потреб глобального ринку та потреб у фахівцях, здатних створювати, адаптувати та використовувати технологічні інновації, подолання соціально-економічних і екологічних проблем;

- по-друге, розвитку багаторівневого публічного управління і адміністрування в Україні, що спонукатиме органи державного управління формувати ефективні комунікації з органами місцевого самоврядування, забезпечувати умови для участі приватних та громадських заінтересованих сторін у формуванні та реалізації державної політики щодо формування і розвитку людського капіталу;

- по-третє, запровадження громадського контролю, інноваційних моделей державно-громадського управління та стимулювання розвитку громадянського суспільства, яке складатиметься з високоосвічених ініціативних людей, здатних проводити зміни та реформувати країну, ефективно відстоювати свої права.

Основними напрямками розв'язання проблеми підвищення ефективності і результативності дії правового механізму державного управління формуванням і розвитком людського капіталу має бути удосконалення законодавства України у сфері податкового права, охорони здоров'я, освіти, соціального забезпечення, трудових відносин, міграційної політики, з урахуванням загальноновизнаних норм міжнародного права та міжнародних зобов'язань країни.

Нормативно-правового забезпечення потребує модернізація системи публічного управління та адміністрування; процедур проведення електронних консультацій, спрямованих на розвиток електронної участі громадян у виробленні публічної політики; діяльність громадських й благодійних організацій у таких сферах життя, як захист прав людини, охорона здоров'я, освіта, соціальний захист населення, екологія, культура тощо. Недержавні, позабюджетні, неприбуткові організації, сферою діяльності яких є галузі освіти, культури, охорони здоров'я, соціальної допомоги, житлово-комунального господарства, спорту тощо можуть використовувати такі ресурси, як волонтерська праця, ініціативність та активність членів організації, психологічна підтримка, альтернативні матеріальні ресурси у вигляді пожертв, грантів, членських внесків та спрямовувати доходи від підприємницької діяльності на розвиток людського капіталу.

З метою трансформації системи державного управління в систему публічного управління та стимулювання участі громадянського суспільства в реалізації державної політики щодо формування і розвитку людського капіталу доцільно підготувати та ухвалити закони України "Про публічні адміністрації в Україні", "Про центральні публічні адміністрації", "Про здійснення територіального адміністрування", "Про місцеві публічні адміністрації", "Про соціальну відповідальність бізне-

су", "Про місцевий референдум", "Про бюджет участі (громадський бюджет)"; було б доцільно розглянути і прийняти як закони України низку вже зареєстрованих у Верховній Раді України законопроектів, зокрема: "Про громадські слухання", "Про публічні консультації", "Про місцеві ініціативи", "Про публічний контроль", "Про загальні збори (конференції) членів територіальної громади за місцем проживання".

ВИСНОВКИ

Таким чином, результати дослідження свідчать, що чинне нормативно-правове забезпечення державного управління формуванням людського капіталу включає в себе низку законодавчих актів, які регулюють окремі сфери соціально-економічної діяльності в Україні (освіта, охорона здоров'я, соціальний захист населення тощо). Проте бракує законодавчих актів, спрямованих на формування і розвиток людського капіталу в Україні та центрального органу виконавчої влади, який би скоординував дії суб'єктів й об'єктів управління та суспільні відносини в системі "людина-влада-суспільство". Їх відсутність на даному етапі перетворень у країні уповільнює інноваційні процеси, а також й адаптацію соціальних інститутів до діяльності в сучасних умовах з розрахунком на істотні зміни їх у недалекому майбутньому.

Виходячи з того, що обраний Україною шлях інноваційного розвитку економіки та Четверта промислова революція характеризуються розвитком цифрових технологій, глобалізацією і зміною взаємодій між особистістю і суспільством, кардинально має змінитися державна політика щодо формування і розвитку людського капіталу, яка має зосередитися на створенні комфортного інноваційного середовища, в якому перетинаються завдання формування попиту на інноваційну працю; заохочення процесів неперервної освіти; забезпечення відповідності професійної підготовки потребам ринку праці, розвитку креативності, культурних індустрій та комунікацій. Необхідно визначити стратегію інституціональних змін, спрямовану на розширення участі заінтересованих сторін в реалізації державної політики щодо формування і розвитку людського капіталу, яка стане основою для побудови партнерства між усіма управлінськими рівнями.

Розвитку вимагають також адміністративно-правові методи регулювання правових відносин у сфері освіти, культури, соціального захисту, охорони здоров'я і довкілля, які охоплюють велику кількість учасників та належать до різних груп (як суб'єктів, так і об'єктів державного управління). Гармонізація цих відносин і забезпечення ефективного функціонування, потребують чітких принципів і інструментів, налагодження високопрофесійного, наукового, аналітичного, інформаційного супроводу управлінських рішень на різних рівнях публічного управління та адміністрування. Державна політика має стати центром консолідації зусиль всього суспільства, спрямованих на формування і розвиток людського капіталу в Україні.

Підсумовуючи вищевикладене, слід наголосити, що вивчення, аналіз і осмислення нормативно-правового механізму є передумовою успішного функціонування й розвитку як законодавчого забезпечення формування

і розвитку людського капіталу, так і ефективного функціонування інституціонального та соціального механізмів державного управління в Україні. Подальший авторський науковий пошук буде зосереджений на напрямках удосконалення складових організаційно-правового механізму (принципів, методів, інструментів) державного управління формуванням і розвитком людського капіталу шляхом формування системи цінностей, політик та інституцій, які створюють підґрунтя для взаємодії держави, громадянського суспільства та бізнесу, а також становлення нового публічного менеджменту, що орієнтований на досягнення конкретного результату, з використанням переваг стратегічного управління, адміністративного реінжинірингу, маркетингу тощо.

Література:

1. Україна 2030: доктрина збалансованого розвитку. Видання друге. Львів: Кальварія, 2017. 164 с.
2. Кавецький В.В. Інвестиції в людський капітал: основні принципи та особливості. Вісник ХНУ. Економічні науки. 2007. № 3. Т. 2 (92). С. 171—174.
3. Розвиток людського капіталу. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/reformi/rozvitok-lyudskogo-kapitalu>
4. Постанова Кабінету Міністрів України № 849 від 29.09.2019 р. "Про затвердження Програми діяльності Кабінету Міністрів України". URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/programa-diyalnosti-uryadu>
5. Федорчак О.В. Класифікація механізмів державного управління. Демократичне врядування. Електронне наукове фахове видання. 2008. № 1. URL: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/DeVr/2008-01/O_Fedorchak.pdf
6. Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015. URL: https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_70_1_E.pdf
7. Національна доповідь "Цілі Сталого Розвитку: Україна". 2017. URL: <https://bit.ly/2FF5xYR>
8. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
9. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
10. Наказ Міністерства промислової політики України N 314 від 31.05.2008 р. "Щодо оцінки інтелектуального капіталу державних науково-технічних установ". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0314-581-08/ed20080531/find/sp:max25?text=-%CB%FE%E4%F1%FC%EA%E8%E9+%EA%E0%-EF%B3%F2%E0%EB>
11. Указ Президента України № 722/2019 від 30.09.2019 р. "Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року". URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>
12. Закон України "Про освіту" № 2145-VII від 05.09.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#n1235>
13. Закон України "Про загальну середню освіту" № 651-XIV від 13.05.1999 р. URL: <https://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=651-14&p=1321473369741789>

14. Закон України "Про професійно-технічну освіту" № 103/98-ВР від 10.02.1998 р. URL: <https://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=103%2F98-%E2%F0&p=1321473369741789>

15. Закон України "Про вищу освіту" № 2984-III від 17.01.2002 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

16. Указ Президента України № 344/2013 від 25.06.2013 р. "Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року". URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/344/2013/page>

17. Розпорядження Кабінету Міністрів України № 526-р від 10.07.2019 р. "Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80>

18. Розпорядження Кабінету Міністрів України № 67-р. від 17.01.2018 р. "Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018—2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80>

19. Закон України № 2801-XII від 19.11.1992 р. "Основи законодавства України про охорону здоров'я". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/2801-12>

20. Закон України № 2530-VIII від 04.10.2018 р. "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12>

21. Розпорядження Кабінету Міністрів України № 95-р від 27.02.2019 р. "Про схвалення Стратегії розвитку медичної освіти в Україні". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/95-2019-%D1%80>

22. Проект Закону про фінансування охорони здоров'я та загальнообов'язкове медичне страхування в Україні. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64744

23. Проект Закону про загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування в Україні. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=59862

24. Розпорядження Кабінету Міністрів України № 386-р від 15.05.2013 р. "Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-%D1%80>

25. Проект Закону про Стратегію впровадження моделі збалансованого розвитку України до 2030 року. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=9015-1&skl=9

26. The Global Competitiveness Report 2016—2017. URL: http://www3.weforum.org/docs/GCR2016-2017/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport-2016-2017_FINAL.pdf

27. The Global Competitiveness Report 2017—2018. URL: <http://www3.weforum.org/docs/GCR2017-2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2017%E2%80%932018.pdf>

28. Проект Закону про Державний бюджет України на 2020 рік. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66853

29. Поспелова Т.В. Механізми державного управління людським розвитком в Україні: монографія. Донецьк: Норд-Прес, 2011. 350 с.

30. Головаха Є., Паніна Н. Соціальні зміни в Україні: пострадянська деінституціоналізація і особливості становлення нових соціальних інститутів Політична думка. 2001. № 4. С. 3—24.

References:

1. Kal'variia (2017), *Ukraine 2030: doktryna zbalansovanoho rozvytku* [Ukraine 2030: The Doctrine of Balanced Development], Kal'variia, L'viv, Ukraine.

2. Kavets'kyj, V.V. (2007), "Investment in human capital: basic principles and features", *Visnyk KhNU. Ekonomichni nauky*, vol. 3, no. 2 (92), pp. 171—174.

3. Cabinet of Ministers of Ukraine (2019), "Human Capital Development", available at: <https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/reformi/rozvytok-lyudskogo-kapitalu> (Accessed 15 Nov 2019).

4. Cabinet of Ministers of Ukraine (2019), Resolution "On approval of the Program of activity of the Cabinet of Ministers of Ukraine", available at: <https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/programa-diyalnosti-uryadu> (Accessed 15 Nov 2019).

5. Fedorchak O.V. (2008), "Classification of mechanisms of public administration. Democratic governance", *Elektronne naukove fakhove vydannia*, vol. 1, available at: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/DeVr/2008-01/O_Fedorchak.pdf (Accessed 10 Nov 2019).

6. UN (2015), "Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015", available at: https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_70_1_E.pdf (Accessed 10 Nov 2019).

7. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine (2017), "National report "Sustainable Development Goals: Ukraine"", available at: <https://bit.ly/2FF5xYR> (Accessed 10 Nov 2019).

8. Verkhovna Rada of Ukraine (1996), "The Constitution of Ukraine", available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/en/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (Accessed 10 Nov 2019).

9. Verkhovna Rada of Ukraine (2003), "The Civil Code of Ukraine", available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (Accessed 10 Nov 2019).

10. Ministry of Industrial Policy of Ukraine (2008), "Concerning the assessment of intellectual capital of state scientific and technical institutions", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0314581-08/ed20080531/find/sp:max25?text=%CB%FE%E4%F1%FC%EA%E8%E9+%EA%E0%EF%B3%F2%E0%EB> (Accessed 10 Nov 2019).

11. President of Ukraine (2019), Decree "On the Sustainable Development Goals of Ukraine until 2030", available at: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825> (Accessed 15 Nov 2019).

12. Verkhovna Rada of Ukraine (2017), The Law of Ukraine "About education", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#n1235> (Accessed 15 Nov 2019).

13. Verkhovna Rada of Ukraine (1999), The Law of Ukraine "On General Secondary Education", available at:

<https://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=651-14&p=1321473369741789> (Accessed 15 Nov 2019).

14. Verkhovna Rada of Ukraine (1998), The Law of Ukraine "On Vocational Education", available at: <https://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=103%2F98-%E2%F0&p=1321473369741789> (Accessed 15 Nov 2019).

15. Verkhovna Rada of Ukraine (2002), The Law of Ukraine "On Higher Education", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (Accessed 15 Nov 2019).

16. President of Ukraine (2013), Decree "National Strategy for the Development of Education in Ukraine until 2021", available at: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/344/2013/page> (Accessed 15 Nov 2019).

17. Cabinet of Ministers of Ukraine (2019), Resolution "On approval of the Strategy for development of the sphere of innovative activity for the period till 2030", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80> (Accessed 15 Nov 2019).

18. Cabinet of Ministers of Ukraine (2018), Resolution "On approval of the Concept of development of the digital economy and society of Ukraine for 2018—2020 and approval of the plan of measures for its implementation", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80> (Accessed 15 Nov 2019).

19. Verkhovna Rada of Ukraine (1992), The Law of Ukraine "Fundamentals of the Legislation of Ukraine on Health Care", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/2801-12> (Accessed 15 Nov 2019).

20. Verkhovna Rada of Ukraine (2018), The Law of Ukraine "On Ensuring Sanitary and Epidemic Safety of the Population", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12> (Accessed 15 Nov 2019).

21. Cabinet of Ministers of Ukraine (2019), Resolution "On approval of the Strategy for the Development of Medical Education in Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/95-2019-%D1%80> (Accessed 15 Nov 2019).

22. Verkhovna Rada of Ukraine (2018), "Draft Law on Health Financing and Compulsory Health Insurance in Ukraine", available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64744 (Accessed 15 Nov 2019).

23. Verkhovna Rada of Ukraine (2016), "Draft Law on Compulsory State Social Health Insurance in Ukraine", available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=59862 (Accessed 15 Nov 2019).

24. Cabinet of Ministers of Ukraine (2013), Resolution "On approval of the Strategy for the Development of the Information Society in Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-%D1%80> (Accessed 15 Nov 2019).

25. Verkhovna Rada of Ukraine (2018), "Draft Law on the Strategy for the Implementation of the Balanced Development Model of Ukraine until 2030", available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=9015-1&skl=9 (Accessed 15 Nov 2019).

26. Schwab, K. (2017), "The Global Competitiveness Report 2016—2017", available at: <http://www3.weforum.org/docs/GCR2016-2017/05FullReport/>

TheGlobalCompetitivenessReport2016-2017_FINAL.pdf (Accessed 10 Nov 2019).

27. Schwab, K. (2018), "The Global Competitiveness Report 2017—2018", available at: <http://www3.weforum.org/docs/GCR2017-2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2017%E2%80%93932018.pdf> (Accessed 10 Nov 2019).

28. Verkhovna Rada of Ukraine (2019), The Law of Ukraine "Draft Law on the State Budget of Ukraine for 2020", available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66853 (Accessed 15 Nov 2019).

29. Pospelova, T.V. (2011), Mekhanizmy derzhavnoho upravlinnia liuds'kym rozvytkom v Ukraini [Mechanisms of public administration of human development in Ukraine], Nord-Pres, Donetsk, Ukraine.

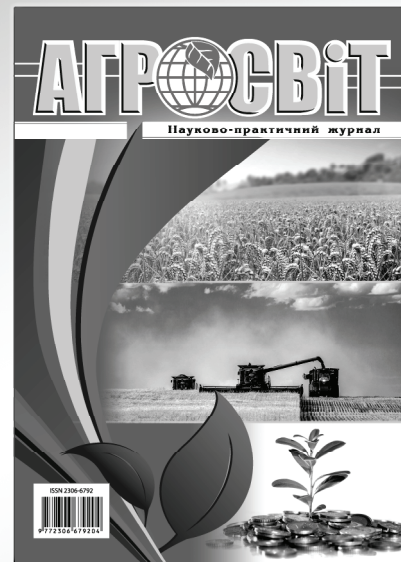
30. Holovakha, Ye. and Panina, N. (2001), "Social change in Ukraine: post-Soviet deinstitutionalization and the emergence of new social institutions", Politychna dumka, vol. 4, pp. 3—24.

Стаття надійшла до редакції 18.11.2019 р.

АГРОСВІТ

www.agrosvit.info

Передплатний індекс: 23847

Виходить 24 рази на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292